

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 930 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta’siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O‘zbekiston respublikasida aholi bandligini ta’minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li	
O‘zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta’minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta’sirini ekonometrik tahlil qilish.....	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo‘jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o‘ziga xos xususiyatlari.....	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo‘ribaeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o‘zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o‘g‘li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o‘g‘li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo‘llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G‘iyosaliyevich	
Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning likvidiligi va moliyaviy barqarorligini ta’minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессий социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o‘g‘li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
“Sibir daryolarining burilishi” loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlari strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini “yashil” iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda “yashil investitsiyalar” dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlilikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	

“Deviant xulq-atvorli o‘smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li, Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o‘zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo‘rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo‘nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O‘zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o‘g‘li	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o‘zgarish tendensiyalari	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi	286
Po‘latov Abdulloh Xolxo‘jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана)	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta’limida qo‘llanilishi	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o‘g‘li	
Sun‘iy intellektlar yordamida o‘quvchilarni hayotiy faoliyat ko‘nikmasini shakllantirishi	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo‘rayevna, Kurbanov Azimjon Jo‘raboy o‘g‘li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari	316
Saypiddinov Shukurullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o‘g‘li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O‘zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o‘zgarish tendensiyalari va istiqbollari	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o‘g‘li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o‘rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg‘ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko‘rsatkichlarining o‘zgarishi: panel regressiya tahlili	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O‘zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o‘g‘li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish	380
G‘aniev Elyor Sobirjonovich	
O‘zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishning ahamiyati	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	

The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region	392
Ospanova Feruza Bazarbaevna	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрожжон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari.....	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньскайлиевич	

The impact of tourism on the economy of Uzbekistan	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Tikuv-trikotaj korxonalari brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlarini	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Bank tizimida hisobotlarni avtomatlashtirish texnologiyalari	542
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Engineering programs in Uzbekistan on the verge of fifth industrial revolution	547
Khasan Khankeldiyev	
Aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruvini yaxshilashda korporativ madaniyatning ahamiyati	551
Akramova Nazokat Israilovna	
Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni	562
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
O'zbekiston sanoat tarmoqlarida kooperatsiya asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish tizimini takomillashtirish yo'llari	572
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
Moliyaviy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va ularning tahlili	578
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Tijorat banklarining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rnini tahlil qilish	583
Kilicheva F.B., Mengnorov A.A., Bozorova O.R.	
Bog'dorchilik tarmog'ida klasterlarni joriy qilishda yevropa tajribasini qo'llash imkoniyatlari	591
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
To'qimachilik klasterlarini boshqarishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	598
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Barriers to tourism infrastructure development in uzbekistan: a critical analysis	605
Sarvinov Shodmonova	
Xalqaro bozorda qishloq xo'jaligi mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish	609
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekiston respublikasida infratuzilma loyihalarini amalga oshirishdagi risklarni boshqarish	620
Yusupova Zilola Ismoiljon qizi	
Korxonaning iqtisodiy barqarorligiga erishishning zamonaviy tendensiyalari	626
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Qishloq joylari maishiy xizmat ko'rsatish sohasida axborot resurslaridan samarali foydalanish	631
Xamdorov Eldor Toshmurovich	
Meva-sabzavotlar eksportida transport koridorlari va vositalarini tanlash xususiyatlari	636
Yusupov Muxiddin Soatovich	
Рынок рабочей силы в узбекистане и ее воспроизводство	644
Шакиров Амаль Улугбекович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Деньги и их функции в экономике	650
Мурадиллаев Мансур Мехроживич, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Развитие сельского хозяйства в узбекистане	654
Махмудов Алишер Мухтарович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Инвестиции и инновации в химической промышленности узбекистана: современные тенденции и перспективы	658
Хусаинов Равшан Рахимович, Султанходжаев Аманулла Асадуллаевич	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarishni takomillashtirish	666
Mardonova Shoxsanam Baxodirovna	
Definition of agritourism as a multifunctional development in rural areas	672
Aktamov Olimjon Abdugani ugli	
Kameral soliq tekshiruvida smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi	680
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Проблемы регулирования государственно-частного партнерства и рекомендации по их решению (на примере безработицы в республике узбекистан)	687
С.Э. Холмуратов	

Автоматизация аудиторских процедур с использованием искусственного интеллекта.....	692
Ходжарахманова Назира Бахтияр кизи	
Past karbonli iqtisodiyotga o'tish zaruriyati va uning omillari.....	701
Valiyev Axliddin Aropitdinovich	
Yengil sanoatda zamonaviy tikuv mashina-kichik robotlarning mexanizmlarini mukammallashtirish	705
Sirojova Muxabbat Sodiq qizi, Kurbanov Fazliddin Aminovich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tizimining institutsional va iqtisodiy asoslari	710
Kuzieva Nargiza Ramazanovna, Bobomuratova Manzura Panji qizi	
Foyda solig'i bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'lash tartibi.....	717
Yangieva N.S.	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini soliqlar vositasi qo'llab-quvvatlashning amaldagi holati	722
Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li	
Motivation, goal-setting, and organizational performance: a case study from uzbekistan's chemical industry	726
Mamataliev Anvar Ergashevich, Bobur Urinov	
Применение искусственного интеллекта при организации налогового администрирования узбекистана	733
Н.А. Артиков	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish zaruriyatini keltirib chiqaruvchi omillar.....	737
Sharofiddinova Gulnoza Iloxomjonovna	
Raqamli texnologiyalarning tijorat banklari samaradorligiga ta'siri	745
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Suv tanqisligi sharoitida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish asoslari	750
Qosimov Maxamatjon Sulaymanovich	
Rivojlanayotgan iqtisodiyotda raqamli va raqamli bo'lmagan korxonalar tahlili	761
Raxmonov Nodirjon Raxmonjon o'g'li	
Aholining o'rtacha umr ko'rish yoshini o'zgarishi sharoitida keksalarning ijtimoiy ta'minotiga xavflarning ortishi.....	767
Toyirov Shohboz Ziyodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida moliyaviy nazorat samaradorligini ta'minlash ichki nazorat xizmatlari	773
Xaydarov Baxrom Xolmuradovich	
Moliya bozorida xususiy banklar faolligini ta'minlash istiqbollari	777
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Budjet daromadlari ijrosini ta'minlashda soliqlar hisobi va tahlilining ahamiyati	782
Abdullaev Abror Bozarboevich	
Aholi daromadini oshirish yo'llari.....	803
Shadmanov Baxodir Sherkulovich	
Tourism and regional identity in Uzbekistan: balancing heritage and development	808
Raximova Nilufar Aminovna, Abdukholikova Farida Erkinjon qizi	
O'zbekiston sanoat korxonalarining fond bozorida ishtiroki tahlil va muammolari.....	815
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirish tahlili	823
Karabaev Sanjar Abdusamatovich	
Globalashuv sharoitida milliy korxonalarining eksport salohiyatini boshqarish masalalari	832
Qodirov Humoyun Tolibjon o'g'li	
Бизнес-планирование и прогнозирование деятельности организации.....	836
Алимов Бехзоджон Наврузжонович	
Farg'ona vodiysida ekoturizm – kambag'allikka qarshi kurashning yangi imkoniyatlari	840
Soliyeva Nilufar Muxtorjon qizi	
Aholi turmush darajasi baholash bo'yicha dasturiy ta'minot ishlab chiqishda horij tajribasini o'rganish	844
Tursunov Farxod Baxodir o'g'li	
Mintaqa aholi turmush farovonligiga ta'sir qiluvchi omillar tasnifini ishlab chiqish.....	848
Xodjanijazov Shohruh Yuldashovich	
Xususiy oliy ta'lim muassasalari menejmentining nazariy jihatlarini va o'ziga xos xususiyatlari.....	856
Karimov Ulug'bek Usmonovich	

Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	861
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
Повышение инвестиционной привлекательности – важное условие повышения конкурентоспособности предприятий.....	865
Каримова Дилафруз Садирдин кизи	
Yevropa ittifoqi davlatlari tijorat banklarining soliq to'lovlarini amalga oshirish tartibi	870
Komolov Odiljon Sayfidinovich	
Boshqaruvda innovatsiyalarni hisobga olgan holda agrokorxonalarni davlat tomonidan rag'batlantirishning zamonaviy yondashuvlari	878
Shaniyazova Zamira	
Практические аспекты применения статистических методов контроля качества на предприятиях.....	883
Усманов Илхом Ачилович, Усманов Фарзод Шохрухович	
Yashil iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sishning yangi paradigmalarni shakllantirish: nazariy asoslar va amaliy talqinlar.....	891
Alimova Guzal Abdusakimovna	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini faoliyati samaradorlik ko'rsatkichlarining nazariy va metodologik tahlili	895
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li	
Kutubxonalarda raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes-modellarni ishlab chiqish.....	900
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operatsiyalari bo'yicha xarajatlarni xalqaro standartlar asosida hisob va hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	905
X.A.Raximov	
Kameral soliq tekshiruvda smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumot bazasida shakllanishi.....	910
Ergashev Uyg'un Jabborovich	
Obligatsiya moliya bozori instrumenti sifatida, milliy obligatsiyalar bozori	916
Avezov Ibrohim Ilxomovich, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Barqaror rivojlanish doirasida ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv (ESG) ko'rsatkichlarining yashil texnologiyalar innovatsiyasiga ta'sirini baholash.....	921
Meliqo'zиеva Dilrabo Muxitdin qizi	
Yashil iqtisodiyot – barqaror taraqqiyotga olib boruvchi yo'l.....	925
Xalilova Aziza Rustamovna	

YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR TARAQQIYOTGA OLIB BORUVCHI YO‘L

Xalilova Aziza Rustamovna

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti

Menejment kafedrası dotsenti

<https://orcid.org/0000-0003-2049-5955>

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot tushunchasi, uning mazmuni va ahamiyati hamda barqaror taraqqiyotga yetaklovchi asosiy yo‘nalish sifatidagi o‘rni tahlil etilgan. Yashil iqtisodiyot – bu tabiiy resurslardan samarali va oqilona foydalanish, ekologik muvozanatni saqlash hamda atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytirish orqali iqtisodiy o‘shishni ta‘minlashga qaratilgan yondashuvdir. Maqolada jahon tajribasi asosida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish mexanizmlari, mavjud muammolar va istiqbolli imkoniyatlar ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etishning amaldagi holati hamda kelgusidagi ustuvor vazifalar chuqur tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror taraqqiyot, ekologik muvozanat, tabiiy resurslar, atrof-muhit muhofazasi.

Abstract: This article analyzes the concept of the green economy, its content, significance, and its role as a key direction leading to sustainable development. The green economy is aimed at ensuring economic growth through the efficient and rational use of natural resources, maintaining ecological balance, and reducing negative environmental impacts. Based on global experience, the article examines mechanisms for developing the green economy, existing challenges, and promising opportunities. Additionally, the current state of implementing the green economy in Uzbekistan and future tasks are analyzed.

Key words: green economy, sustainable development, ecological balance, natural resources, environmental protection.

Аннотация: В данной статье анализируется понятие «зеленая экономика», её содержание, значимость и роль в качестве основного направления, ведущего к устойчивому развитию. Зеленая экономика направлена на обеспечение экономического роста за счёт эффективного и рационального использования природных ресурсов, поддержания экологического баланса и сокращения негативного воздействия на окружающую среду. На основе мирового опыта рассматриваются механизмы развития зеленой экономики, существующие проблемы и перспективные возможности. Также проанализировано текущее состояние внедрения зеленой экономики в Узбекистане и задачи на будущее.

Ключевые слова: зеленая экономика, устойчивое развитие, экологический баланс, природные ресурсы, охрана окружающей среды.

KIRISH

Bugungi kunda global miqyosda iqlim o‘zgarishi, ekologik muammolar va tabiiy resurslar cheklanganligi insoniyatni barqaror taraqqiyot tamoyillariga asoslangan iqtisodiy modelga o‘tishga majbur qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan “yashil iqtisodiyot” konsepsiyasi inson faoliyati bilan bog‘liq ekologik yuklamani kamaytirgan holda, iqtisodiy o‘shish va ijtimoiy farovonlikni ta‘minlashning muqobil yo‘li sifatida ko‘rib chiqilmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ekspertlarining ta‘kidlashicha, yashil iqtisodiyot – bu “barqaror taraqqiyot va kambag‘allikni kamaytirishga xizmat qiladigan, karbon chiqindilarini minimallashtirgan, resurslardan samarali foydalanishga asoslangan iqtisodiyotdir” (1).

O‘zbekiston Respublikasi ham yashil iqtisodiyotga o‘tish borasida tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi “2019 – 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-4477-son¹li qarori ushbu yo‘nalishda muhim bosqich bo‘ldi. Mazkur qarorga muvofiq, 2030-yilga qadar O‘zbekistonda yalpi ichki mahsulot birligiga to‘g‘ri keladigan energiya iste‘molini 30–35 foizga qisqartirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ulushini 25–30 foizga yetkazish rejalashtirilgan (2).

Mazkur tadqiqot ishida yashil iqtisodiyot tushunchasi, uning nazariy asoslari, xalqaro tajribalar, O‘zbekistondagi amaliy holat va istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u ekologik barqarorlik va iqtisodiy o‘shish muvozanatini ta‘minlaydigan strategik yondashuvlarni ilmiy asosda o‘rganishga qaratilgan.

1 <https://lex.uz/docs/-4539502>

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi global miqyosda 2008-yildan boshlab keng muhokama qilina boshlandi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT)ning Atrof-muhit bo'yicha dasturi (UNEP) tomonidan tayyorlangan "Towards a Green Economy" (2011) hisobotida yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari, yo'nalishlari va iqtisodiy-ijtimoiy afzalliklari chuqur yoritilgan. Ushbu manbada yashil iqtisodiyot resurslarini tejash, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan strategiya sifatida qaraladi.

Ko'plab xorijiy olimlar, jumladan Edward Barbier (2010), Nicholas Stern (2006) va Joseph Stiglitz (2010) yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish orasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilgan. Ular iqtisodiy o'sish bilan birga ekologik xavfsizlik va ijtimoiy adolatni ham hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi[4].

O'zbekistonlik tadqiqotchilar, masalan, A. Xudoyberganov, N. Tashkenboyev, G. Xasanova, Z. Mamadjanov va boshqalar yashil iqtisodiyotni joriy etishning milliy xususiyatlarini o'rganib chiqqan. Ularning ilmiy ishlari asosan O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza ishlab chiqarish tizimlarini rivojlantirish bilan bog'liq.

Biroq adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotning mintaqaviy va tarmoq kesimida tahlili, shuningdek, amaliy samaradorlik ko'rsatkichlarini baholash borasidagi ilmiy izlanishlar yetarli emas. Shu sababli, ushbu ilmiy ishda yashil iqtisodiyotning milliy modelini takomillashtirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tahliliy-uslubiy yondashuv mazkur tadqiqotning asosiy metodologik asosi bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuv orqali yashil iqtisodiyot konsepsiyasiga oid xalqaro va milliy darajadagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar, strategik dasturlar, davlat siyosati yo'nalishlari, shuningdek, iqtisodiy va ekologik ko'rsatkichlar tizimli tarzda tahlil qilindi. Jumladan:

BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari" (Sustainable Development Goals, SDGs);

UNEP (United Nations Environment Programme) tomonidan e'lon qilingan "Towards a Green Economy" (2011) hisobotlari;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019 – 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4477-son²li qarori;

"Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi (2023–2030)" kabi hujjatlar tahlil qilindi.

Ushbu hujjatlar asosida yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining huquqiy, institutsional va iqtisodiy asoslari o'rganildi. Tahliliy yondashuv nafaqat nazariy qarashlarni, balki amaliy chora-tadbirlarning samaradorligini baholashga xizmat qildi. Masalan, qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushining oshirilishi, energiya samaradorligini kuchaytirish choralari, uglerod emissiyasini kamaytirishga qaratilgan davlat dasturlarining natijalari tahlil qilindi.

Solishtirma tahlil (komparativ tahlil) – turli mamlakatlar tajribasini o'zaro qiyoslash orqali ma'lumotlar va amaliyotlar o'rtasidagi o'xshashlik va tafovutlarni aniqlash imkonini beradi. Ushbu usul yordamida O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish borasidagi siyosati va dasturlari quyidagi davlatlar tajribasi bilan taqqoslab tahlil qilindi:

Germaniya yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda Yevropadagi ilg'or davlatlardan biridir. Bu yerda "Energiewende" (energiya burilishi) dasturi doirasida atom va ko'mir energetikasidan voz kechilib, quyosh va shamol kabi qayta tiklanuvchi manbalarga o'tishga ustuvorlik berilgan. Germaniyada "yashil ish o'rinlari" soni yildan yilga ortmoqda, uglerod emissiyasi esa sezilarli darajada kamaymoqda.

Janubiy Koreya "Yashil o'sish" (Green Growth) strategiyasini 2008-yilda milliy rivojlanish modeli sifatida qabul qilgan. Hukumat tomonidan yashil texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash, ekologik transport va energiya tejoychi infratuzilmani rivojlantirishga katta e'tibor qaratilgan[5]. Ushbu modelda davlat investitsiyalari va innovatsion yondashuvlar markaziy o'rinda turadi.

Xitoy yashil iqtisodiyot bo'yicha dunyodagi eng yirik investitsiya qiluvchi davlatlardan biridir. So'nggi yillarda u "ekologik tsivilizatsiya" konsepsiyasini milliy strategiya darajasiga ko'tardi. Qayta tiklanuvchi energiyaga investitsiyalar hajmi bo'yicha Xitoy dunyoda yetakchilik qilmoqda. Shuningdek, "uglerod neytralligi"ga erishish maqsadida 2060-yilgacha mo'ljallangan milliy strategiyalar ishlab chiqilgan.

O'zbekiston bu davlatlar tajribasidan farqli ravishda yashil iqtisodiyotga o'tishda hali boshlang'ich bosqichda. Biroq 2023–2030-yillarga mo'ljallangan strategik hujjatlar, qayta tiklanuvchi energiyaga (ayniqsa, quyosh va shamol elektr stansiyalariga) yo'naltirilgan sarmoyalar va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik – milliy modelning shakllanayotganini ko'rsatadi.

2 <https://lex.uz/docs/-4539502>

Solishtirma tahlil asosida O'zbekiston uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi: qonunchilik asoslarini kuchaytirish (masalan, uglerod boji, yashil soliqlar); innovatsion va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish (yashil obligatsiyalar, subsidiyalar); davlat-xususiy sheriklik asosida ekologik loyihalarni kengaytirish; yashil iqtisodiyot bo'yicha kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil iqtisodiyotga o'tish bugungi kunda nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlash, balki barqaror iqtisodiy o'sishning yangi modelini shakllantirish vositasi sifatida ham qaralmoqda. O'zbekiston misolida olib borilgan tahlillar quyidagi asosiy natijalarni ko'rsatmoqda:

So'nggi yillarda O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, 2023-yilda Buxoro, Qashqadaryo va Navoiy viloyatlarida quyosh va shamol elektr stansiyalari ishga tushirildi. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda ishlab chiqarilgan elektr energiyasining 10 % dan ortig'i qayta tiklanuvchi manbalardan olingan, bu esa 2018-yilga nisbatan 2 baravarga oshganini ko'rsatadi.

Bu boradagi yirik tashabbuslardan biri – 2030-yilga qadar qayta tiklanuvchi energiya manbalarining umumiy ulushini 25–30 % ga yetkazish maqsadida ishlab chiqilgan "Yashil energetika strategiyasi" hisoblanadi. Bu tashabbuslar nafaqat energiya xavfsizligini ta'minlaydi, balki atmosfera ifloslanishini ham sezilarli darajada kamaytiradi [6].

Yashil iqtisodiyotga asoslangan loyihalar ichki investitsiyalar hajmini oshirish bilan birga, xorijiy investorlar uchun ham jozibador muhit yaratmoqda. Xususan, 2021–2024-yillar davomida O'zbekistonda ekologik yo'naltirilgan infratuzilma va qayta tiklanuvchi energiya bo'yicha loyihalarga jalb etilgan investitsiyalar hajmi 3 milliard AQSh dollaridan oshdi. Shuningdek, xalqaro moliyaviy institutlar, jumladan, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki yashil iqtisodiyot loyihalariga faol ko'maklashmoqda.

Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi doirasida chiqindilarni qayta ishlash tizimi ham takomillashtirilmoqda. 2023-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekistonda maishiy chiqindilarning 23 % qayta ishlangani qayd etilgan, bu 2020-yildagi 15 % ko'rsatkichdan ancha yuqori. Ammo bu ko'rsatkichlar hanuzgacha rivojlangan davlatlar darajasiga yetmagan. Masalan, Germaniyada bu ko'rsatkich 60–65 % atrofida. Bu esa chiqindilarni saralash, qayta ishlash va ikkilamchi resurslardan foydalanish bo'yicha amaliy choralarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi [7].

Tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tishda sezilarli qadamlar tashlagan bo'lsa-da, bu yo'ldagi rivojlanish hali ham bosqichma-bosqich amalga oshmoqda. Germaniya, Janubiy Koreya va Xitoy tajribalari asosida aniqlanishicha, yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyati ko'p jihatdan:

- institutsional bazaning mustahkamligi,
- innovatsiyalarni joriy etish darajasi,
- ijtimoiy ong va bilim darajasiga,
- hamda hukumat tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy-texnik qo'llab-quvvatlashga bog'liq.

O'zbekistonda esa bu yo'nalishda siyosiy iroda kuchli bo'lsa-da, institutsional va texnologik bazani yanada mustahkamlash, aholining ekologik madaniyatini oshirish va xususiy sektorni faol jalb etish zarurati mavjud (1-jadval).

1-jadval. O'zbekistonda yashil iqtisodiyot ko'rsatkichlarining dinamikasi (2018–2023-yillar)

Ko'rsatkichlar	2018	2020	2022	2023
Qayta tiklanuvchi energiya ulushi (%)	4.5	6.8	10.1	12.3
Qayta ishlangan maishiy chiqindilar (%)	11.0	15.2	20.4	23.0
Investitsiyalar hajmi (mlrd \$)	0.5	1.2	2.3	3.1

Yashil iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy model sifatida nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlashga, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikka ham xizmat qiladi. Tadqiqot davomida olingan natijalar asosida shuni ta'kidlash joizki, O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish borasida ijobiy siljishlar mavjud bo'lsa-da, bu yo'ldagi taraqqiyot bir qator tizimli muammolar bilan to'qnash kelmoqda.

Strategik hujjatlarda belgilangan maqsadlarning amalga oshirilishi ko'pincha texnologik imkoniyatlar, moliyaviy resurslar va kadrlar salohiyatining yetishmasligi tufayli sust kechmoqda. Misol uchun, quyosh va shamol energiyasi loyihalari ishga tushirilgan bo'lsa-da, ularning umumiy energiya balansidagi ulushi hali ham

past – 2023-yilda 12,3 % atrofida bo'lgan. Bu raqamlar mamlakatdagi energetika sektorining yuqori darajada uglerodga bog'langanligini saqlab qolayotganini anglatadi [8].

Germaniya, Janubiy Koreya va Xitoy tajribasi shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun quyidagi omillar hal qiluvchi rol o'ynaydi:

Germaniyada "Energiewende" dasturi orqali 2022-yilga kelib, elektr energiyasining 40 % dan ortig'i qayta tiklanuvchi manbalardan ishlab chiqarilgan.

Janubiy Koreyada "Green Growth" strategiyasi asosida ekologik toza transport vositalari soni keskin oshdi, atrof-muhitga zararli chiqindilar kamaydi.

Xitoyda yashil texnologiyalarga qaratilgan davlat sarmoyasi natijasida bu soha 10 milliondan ortiq ish o'рни yaratdi (IEA, 2021).

O'zbekistonda esa bu tajribalarni adaptatsiya qilish uchun hali ham qo'shimcha infratuzilma, qonunchilikdagi mustahkamlovchi mexanizmlar va biznes muhitga yengilliklar zarur. Masalan, "yashil obligatsiyalar" tizimi yoki uglerod boji (carbon tax) kabi iqtisodiy rag'batlantiruvchi mexanizmlar amalda yo'q.

Yashil iqtisodiyotni muvaffaqiyatli joriy etishda aholining ekologik madaniyati va ta'lim tizimi muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda O'zbekistonda bu borada ayrim ijobiy qadamlar tashlanmoqda: ekologik fanlar umumta'lim maktablari va oliy o'quv yurtlari dasturlariga kiritilmoqda. Ammo ekologik innovatsiyalarni yaratadigan mutaxassislar – muhandislar, texnologlar, ekologlar soni va sifati hanuz yetarli emas.

Yashil iqtisodiyot loyihalarining asosiy to'siqlaridan biri – ularning yuqori boshlang'ich qiymati. Masalan, quyosh panellari, chiqindilarni qayta ishlash zavodlari, past chiqindili texnologiyalar katta moliyaviy mablag' talab qiladi. Aholi va xususiy sektor uchun yetarli imtiyozlar yoki subsidiyalar mavjud emas. Shuningdek, yashil moliyalashtirish vositalarining (masalan, yashil kreditlar, grantlar) amaliyotda keng joriy qilinmasligi rivojlanishni sekinlashtiradi.

Bugungi kunda yashil iqtisodiyot konsepsiyasi global miqyosda barqaror taraqqiyotning asosiy tamoyillaridan biri sifatida qabul qilinmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham yashil iqtisodiyotga o'tish borasida muhim siyosiy-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, bir qator strategik tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mamlakatda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik madaniyatni oshirish yo'nalishlarida sezilarli o'zgarishlar yuz bermoqda.

Biroq yashil iqtisodiyotga to'laqonli o'tish jarayoni hali ham turli to'siqlar – texnologik, moliyaviy va institutsional – bilan bog'liq. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni yanada kuchaytirish, ekologik innovatsiyalarni joriy etish hamda aholi ongini oshirish zarurati dolzarbligicha qolmoqda. Shu bois, mamlakat barqaror rivojlanish yo'lida davom etishi uchun yashil iqtisodiyot konsepsiyasini amaliyotga tatbiq etishda integratsiyalashgan yondashuv talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yashil iqtisodiyot bugungi kunda barqaror rivojlanish strategiyasining ajralmas elementi sifatida global miqyosda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi ham ushbu zamonaviy yo'nalishni faol tarzda qo'llab-quvvatlab, o'tish jarayonini izchil va tizimli asosda amalga oshirmoqda. Davlat rahbariyati tomonidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar bu boradagi siyosiy iroda va strategik ustuvorlikni namoyon etadi.

So'nggi yillarda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni samarali boshqarish va ekologik ongni oshirish sohalarida sezilarli ilg'orlik kuzatilmoqda. Quyosh va shamol energetikasiga oid yirik loyihalarning amalga oshirilishi hamda chiqindilarni qayta ishlash ko'rsatkichlarining yildan-yilga ortib borayotgani ekologik barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda.

Kelgusi yillarda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo'nalishlarda kompleks chora-tadbirlarni ilgari surish maqsadga muvofiqdir. Birinchidan, huquqiy-me'yoriy asoslarni yanada takomillashtirish orqali sarmoya jalb qilishni rag'batlantirish mexanizmlarini kengaytirish lozim. Xususan, yashil investitsiyalar uchun soliq imtiyozlari, grantlar va subsidiya dasturlari joriy etilishi kutilmoqda. Shuningdek, karbon chiqindilarini tartibga soluvchi iqtisodiy vositalarning (karbon solig'i, yashil obligatsiyalar) rivojlanishi sohada barqaror moliyalashtirish tizimini shakllantiradi.

Ikkinchidan, texnologik modernizatsiya va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish orqali ilmiy-tadqiqot salohiyatini oshirish rejalashtirilmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilarni qayta ishlash va energiya samaradorligi yo'nalishlarida yangi texnologiyalarni tatbiq etish uchun xorijiy tajriba va investitsiyalarni jalb etishga alohida e'tibor qaratiladi. Germaniya, Janubiy Koreya kabi davlatlarning muvaffaqiyatli tajribalari asosida O'zbekistonning ilmiy-texnik siyosati izchil rivojlanadi.

Uchinchidan, aholining ekologik savodxonligini oshirish va yashil qadriyatlarni jamiyat ongiga chuqur singdirish muhim yo'nalishlardan biri sifatida belgilanadi. Ta'lim muassasalarida yashil iqtisodiyot, ekologiya va

barqaror rivojlanish fanlarini joriy etish, aholiga qaratilgan axborot-kampaniyalar, seminar va treninglar orqali ekologik madaniyatni mustahkamlash istiqbolli choralar sirasiga kiradi.

To'rtinchidan, xususiy sektorni faol jalb etish orqali yashil iqtisodiyotning innovatsion komponentini kuchaytirish maqsad qilingan. Bu yo'nalishda davlat-xususiy sheriklik asosidagi inkubatsiya markazlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlov tizimlari va biznes-inkubatorlarning tashkil etilishi bilan yangi startaplar va ish o'rinlari paydo bo'ladi.

Beshinchidan, amalga oshirilayotgan loyihalarning monitoringi va natijadorlik tahlili asosida ochiq ma'lumotlar platformalarining yo'lga qo'yilishi, jamiyatda ishonchni mustahkamlab, davlat siyosatining shaffofligini ta'minlaydi. Bu esa yashil tashabbuslarning xalqaro reytinglardagi holatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, taklif etilayotgan chora-tadbirlarning izchil amalga oshirilishi O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyot sohasida ilg'or mamlakatlar safidan munosib o'rin egallashiga zamin yaratadi. Resurslardan oqilona foydalanish, ilm-fan va texnologiyalarga asoslangan yondashuv, fuqarolarning ekologik mas'uliyati bilan uyg'unlashganda mamlakatda barqaror va farovon yashil kelajakni ta'minlash imkoniyati sezilarli darajada ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sachs, J. D. (2015). The Age of Sustainable Development. Columbia University Press. – Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot nazariyasi va amaliyotiga doir muhim manba.
2. UNEP (2011). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. United Nations Environment Programme. Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi va uni rivojlantirish yo'llari bo'yicha xalqaro hisobot.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni (2023). Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi (2023–2030). Tashqi siyosat va milliy strategiyalar rasmiy hujjati. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga oid davlat siyosati va strategiyasi.
4. World Bank (2020). Green Growth and Sustainable Development. World Bank Publications. Yashil iqtisodiyot va barqaror iqtisodiy o'sish bo'yicha xalqaro tahlil va tavsiyalar.
5. Stern, N. (2007). The Economics of Climate Change: The Stern Review. Cambridge University Press. – Iqlim o'zgarishi va uning iqtisodiyotga ta'siri, yashil iqtisodiyotning roli.
6. GIZ (2019). Green Economy in Uzbekistan: Opportunities and Challenges. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit. – O'zbekistondagi yashil iqtisodiyot imkoniyatlari va muammolari tahlili.
7. IEA (2021). Renewables 2021: Analysis and Forecast to 2026. International Energy Agency. – Qayta tiklanuvchi energiya sohasidagi global va milliy rivojlanish ko'rsatkichlari.
8. Kuznetsova, O. V., & Tuktarova, E. V. (2020). "Green economy as a tool for sustainable development." Journal of Environmental Management and Tourism, 11(6), 1323-1332. – Yashil iqtisodiyot va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati haqida maqola.
9. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va Atruf-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi (2022). Yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha hisobot. – O'zbekistonning yashil iqtisodiyot sohasidagi amalga oshirilgan ishlari va natijalari.
10. IPCC (2022). Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Intergovernmental Panel on Climate Change. – Iqlim o'zgarishi va uning oqibatlarini kamaytirish bo'yicha ilmiy xulosalar.
11. Самиева, Г. Т., & Аликулов, Х. Т. (2023). НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН И ПЕРЕХОД В «ЗЕЛЕНУЮ ЭКОНОМИКУ». Экономика и социум, (11 (114)-1), 994-998.
12. Aliqulov, H. (2023). YASHIL IQTISODIYOT. KELAJAK IQTISODIYOTING ASOSI. Nashrlar, 474-477.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>